

Vesienhoidon ympäristötavoitteet ja niistä poikkeaminen

Ympäristöministeriö asetti 8.12.2022 työryhmän valmistelemaan ehdotusta, jolla saatettaisiin ympäristötavoitteet sitovaksi lainsäädännössä vastaamaan EU-säätelyä ja nykyistä oikeustilaa (Weser-päätös). Tavoitteena oli lisäksi mahdollistaa vesienhoidon ympäristötavoitteista poikkeaminen myös vesienhoidon suunnittelumenettelyn ulkopuolella.

Työryhmän tavoitteet

Työryhmän tehtävänä oli sitovia ympäristötavoitteita koskevien säännösten valmistelu sekä näihin ympäristötavoitteisiin liittyvien keskeisten seikkojen, kuten vesimuodostumien tilaa koskevien säännösten valmistelu ja sitovia ympäristötavoitteita koskevien muutosehdotusten edellyttämien muiden lainsäädäntömuutosten valmistelu. Lisäksi työryhmän tehtävänä oli heikentämiskiellon sisällön täsmentäminen. Työryhmän tehtävänä oli myös valmistella ympäristötavoitteista poikkeamista koskevat säännösmuutokset sekä laatia ehdotukset myös ympäristönsuojelulain ja vesilain muutoksiksi siltä osin, jos päädyttäisiin esittämään aluehallintovirastolle toimivaltaa päättää poikkeuksesta lupamenettelyn yhteydessä. Työryhmän tehtävänä oli myös edellä esitettyjen teemojen osalta käsitteiden selkiyttäminen ja vaihtoehtojen selvittäminen sekä asetuksenantovaltuuksien tarkistaminen. Työryhmän tehtäviin on sittemmin sisällytetty myös muiden vesipuidedirektiiviin perustuvien poikkeusten muutosten valmistelu pääministeri Orpon hallitusohjelman luvituksen sujuvuutta koskevien kirjausten perusteella.

Työryhmä koostui ympäristöministeriön, oikeusministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön virkamiehistä. Työryhmän toimikausi oli 9.12.2022–31.8.2023 ja sitä jatkettiin 30.9.2023 saakka. Työryhmä piti 18 kokousta ja kuuli laajasti eri sidosryhmiä sekä työpajoissa että asiantuntijakuulemisissa.

Työryhmän mietintö

Työryhmän mietintö on laadittu hallituksen esityksen muotoon. Keskeisenä ehdotuksena on, että vesien hyvän tilan tavoitteesta ja sitä tarkentavasta heikentämiskiellosta säädettäisiin vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetussa laissa uudessa 3 a luvussa. Uusia 20 a ja b pykälää sovellettaisiin sekä ympäristönsuojelulain että vesilain lupamenettelyissä näihin lakeihin lisättävien viittaussäännösten nojalla. Ympäristönsuojelulakiin ja vesilakiin sisällytettäisiin myös vesienhoidon ympäristötavoitteet uudeksi luvan myöntämisedellytykseksi vastaamaan nykyistä oikeustilaa.

Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain vesienhoitosuunnitelman valmistelun yhteydessä asetettavien vesimuodostumakohtaisia poikkeuksia koskevia 24 § ja 25 § muutettaisiin. Kyseisten poikkeusten käyttö olisi jatkossa edellytysten täytyessä vesienhoitoviranomaista velvoittavaa. Ympäristötavoitteista poikkeamisen käyttöön liittyvistä viranomaistehtävistä säädettäisiin lain tasolla uudessa 25 a §:ssä. Ympäristötavoitteista poikkeamista uuden hankkeen tai toiminnan vuoksi koskeva 23 § muutettaisiin kokonaan ja siirrettäisiin pykäläksi 20 c uuteen 3 a lukuun. Ehdotettu pykälä pohjautuisi nykyistä tarkemmin vesipuidedirektiivin 4(7) ilmaisuihin. Ympäristönsuojelulaissa ja vesilaissa säädettäisiin nimenomaisesti, että poikkeamista koskeva asia käsiteltäisiin lupamenettelyssä hakemuksesta. Tästä syystä myös lupahakemuksen sisältöä koskeviin ympäristönsuojelulain ja vesilain säännöksiin tehtäisiin lisäys siitä,

että hakijan on esitettävä tarpeellinen selvitys poikkeamisen edellytysten täyttymisestä. Toimivaltainen viranomaisen poikkeamisessa määräytyisi ympäristönsuojelulain ja vesilain perustella. Ehdotus merkitsee muutosta nykyiseen oikeustilaan, koska poikkeamisesta ei enää päätettäisi vesienhoidon suunnittelussa vaan lupamenettelyn yhteydessä. Vesienhoidon suunnittelussa sovellettavista ympäristötavoitteista säädettäisiin edelleen mainitun 4 luvun 21 §:ssä. Valtioneuvostolle osoitettavia asetuksenantovaltuuksia lisättäisiin.

Heikentämiskieltoa koskevassa pykälässä säädettäisiin nimenomaisesti vesimuodostuman kielletyn heikentymisen koskevan jo yksittäisenkin laatutekijän heikentymistä. Siten myös poikkeamista koskevia pykäläiä sovellettaisiin laatutekijäkohtaisesti.

Vaikutusten arviointi

Esitys sujuvoittaisi lupamenettelyä ja lisäisi ennakoitavuutta. Ympäristötavoitteita ja niiden soveltamista koskeva sääntely selkeytyy, kun olemassa olevan oikeustilan mukaiset säännökset sisällytettäisiin lainsäädäntöön. Nykyiseen oikeustilaan verrattuna esitys ei suoraan lisäisi toiminnanharjoittajalta vaadittavia selvityksiä vesiin kohdistuvista vaikutuksista.

Ehdotettava menettely hankkeen vuoksi myönnettävän poikkeamisen käsittelystä sujuvoittaisi lupamenettelyä ja mahdollistaisi sellaisten uusien hankkeiden toteuttamisen, jotka eivät ilman poikkeamista täyttäisi lupaedellytyksiä. Esitys lisäisi toiminnanharjoittajan selvitysten tarvetta niissä hankkeissa, joihin poikkeamista haetaan. Vastaavasti se lisäisi lupaviranomaisen hallinnollista työtä poikkeamisen edellytysten arvioimiseksi. Muilla poikkeussäännösten muutoksilla tuotaisiin selkeyttä poikkeusten käyttöön ja varmistettaisiin, että kaikki kyseeseen tulevat vesienhoidon poikkeukset tulevat käyttöön.

Esityksellä olisi vaikutusta lupaviranomaisen ja vesienhoitoviranomaisen työkuormaa lisäävästi poikkeusten käytön osalta arviolta yhteensä 8 henkilötyövuotta. Lupa- ja lausunnotmenettelyn sujuvoittamiseksi luotettavien ja ajantasaisten tietojen tulisi olla saatavilla ympäristöhallinnon tietojärjestelmistä. Tämän mahdollistamiseksi tulisi nykyistä tiedon tuotantoa ja hallintaa sekä tietojärjestelmiä edelleen kehittää. Tiedonhallinnan kehittäminen edellyttäisi 6 miljoonan euron kertaluontoista panostusta. Tiedon luotettavuuden parantaminen edellyttäisi seurantaan kohdennettavien ympäristöhallinnon määrärahojen lisäämistä 1,8 miljoonalla eurolla vuodessa.

Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä kunnioittaen luovuttaa yksimielisen mietintönsä ympäristö- ja ilmastoministerille.

Helsingissä 2. päivänä lokakuuta 2023

Ympäristöneuvos Saara Bäck, puheenjohtaja

Erytisasiantuntija Turo Hjerppe

Ympäristöneuvos Juhani Gustafsson

Lainsäädäntöneuvos Erja Werdi

Lainsäädäntöneuvos Jari Salila

Erytisasiantuntija Riikka Knaapi

Neuvotteleva virkamies Mika Honkanen